

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ БАНКУ
(назва навчальної дисципліни)

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до проведення поточного контролю
з навчальної дисципліни
підготовки докторів філософії**

зі спеціальності **072 «Фінанси, банківська справа та страхування»**
(шифр і назва спеціальності)

2016 рік

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО:

кафедрою банківської справи, протокол № 12 від 06.04.2016.

1. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

Поточний контроль успішності навчання здобувачів з дисципліни «Сучасні технології управління фінансами банку» та рівня сформованості у них компетентностей, які підтримуються даною навчальною дисципліною, здійснюється у таких формах:

- активна участь у навчальній діяльності на лекції, експрес-опитування;
- теоретичні контрольні роботи, тестування за матеріалами змістовних модулів;
- результати виконання завдань колоквиуму;
- результати виконання практичних завдань;
- виконання завдань для самостійної роботи.

Поточний контроль успішності навчання у формі експрес-опитування здійснюється на кожному лекційному та практичному занятті в усній формі. Типовий приклад експрес-опитування наведено у розділі «Завдання для поточного контролю успішності навчання».

Поточний контроль успішності навчання у формі колоквиуму здійснюється два рази за семестр наприкінці вивчення матеріалів кожного змістового модуля на практичному занятті. Типовий приклад колоквиуму наведено у розділі «Завдання для поточного контролю успішності навчання».

Зазначені форми і засоби поточного контролю успішності навчання здобувачів з навчальної дисципліни «Сучасні технології управління фінансами банку» спрямовані на стимулювання систематичної поточної навчальної та самостійної роботи тих, хто навчається, підвищення об'єктивності оцінювання їхніх знань, запровадження здорової конкуренції між здобувачами у навчанні, виявлення і розвитку їхніх творчих і дослідницьких здібностей.

Мінімально можлива кількість балів за поточний контроль упродовж семестру – 60 балів.

Результати всіх форм поточного контролю є невід'ємними складовими **критеріїв підсумкового оцінювання знань здобувачів**, наведених у відповідному розділі навчально-методичного забезпечення дисципліни «Сучасні технології управління фінансами банку».

2. ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ

2.1. Типові приклади завдань для поточного контролю за формами.

2.1.1 Типовий приклад завдань для експрес-опитування за темою лекційного заняття «Передумови запровадження технологічного підходу у фінансовому менеджменті банку»:

- поняття технологізації та її умови;
- загальні підходи до технологічного економічного управління;
- етапи еволюції технологічних теорій в економіці;
- найбільш поширені технології управління фінансами банку;
- підходи до періодизації розвитку фінансового менеджменту;
- характеристика сучасного етапу розвитку фінансового менеджменту банку;

основні властивості фінансового менеджменту банку;
 індикатори фінансової нестабільності: основні підходи до визначення;
 індикатори оцінювання фінансової стійкості банківської системи, розрахунок
 інтегральних індикаторів;
 еволюційна теорія, її основні поняття;
 концепція життєвого циклу організації та її застосування у фінансовому
 менеджменті банку.

2.1.1 Типовий приклад завдань для експрес-опитування за темою лекційного заняття «Розвиток комплексних технологій управління фінансами банку»:

- місце бюджетування в системі управління банком;
- методики бюджетування;
- види бюджетів, їх переваги та недоліки;
- сутність ситуаційного та ітераційного планування;
- правила складання бюджетів при використанні планування від досягнутого;
- складання бюджетів банку за методом планування "з нуля";
- особливості технології "Rolling Budget";
- сутність та види бенчмаркінгу;
- спільні риси технологій бенчмаркінгу та рейтингового управління;
- сфера застосування бенчмаркінгу в процесі управління фінансами банку;
- етапи банківського бенчмаркінгу;
- сутність контролінгу та його необхідність в системі прийняття фінансових рішень;
- складові системи контролінгу банківської діяльності;
- основні етапи впровадження фінансового контролінгу у банку;
- інструменти стратегічного та оперативного фінансового контролінгу у банку;
- зміст управління фінансами банку на основі збалансованої системи показників;
- склад показників за перспективами збалансованої системи показників: «фінанси», «клієнти», «бізнес-процеси», «розвиток персоналу»;
- методи визначення відстрочених та випереджальних показників у збалансованій системі показників;
- визначення причинно-наслідкових зв'язків у збалансованій системі показників банку.

2.2. Завдання для поточного контролю за формами.

2.2.1. Перелік завдань для колоквиуму за змістовим модулем 1 «Теоретичні засади формування технологій управління фінансами банку»

Завдання 1

Визначити загальний інтегральний показник фінансової стабільності банківської системи України за кожний рік на основі даних табл. 1 за середньою геометричною. За методом "золотого перетину" визначити рівні фінансової стабільності. Зробити висновки щодо динаміки таксономічних показників та загального інтегрального показника.

Показники оцінювання фінансової стабільності банківської системи України

Рік	Таксономічні показники				Загальний інтегральний показник	Рівень фінансової стабільності
	достатності капіталу	ліквідності	ділової активності	ефективності діяльності		
31.12.2001	0,89	0,43	0,55	0,44		
31.12.2002	0,75	0,47	0,39	0,45		
31.12.2003	0,43	0,38	0,26	0,42		
31.12.2004	0,56	0,56	0,26	0,44		
31.12.2005	0,35	0,32	0,24	0,41		
31.12.2006	0,39	0,42	0,34	0,38		
31.12.2007	0,31	0,28	0,33	0,38		
31.12.2008	0,40	0,23	0,35	0,30		
31.12.2009	0,54	0,28	0,44	0,44		
31.12.2010	0,59	0,54	0,64	0,60		
31.12.2011	0,56	0,56	0,65	0,63		
31.12.2012	0,58	0,29	0,56	0,37		
31.12.2013	0,60	0,39	0,59	0,44		
31.12.2014	0,27	0,16	0,45	0,04		

Завдання 2

За даними табл. 2 розрахувати агрегований індикатор фінансової стійкості банківської системи України. Використовуючи наступну шкалу: [1–1,5] – стабільний розвиток; (1,5–2] – нормальний рівень фінансової стабільності з наявністю незначних ризиків; (2–3] – стабільний рівень із тенденцією до збільшення ризиків; (3–3,5] – нестабільний рівень; >3,5 – критичний рівень, зробити висновки щодо динаміки фінансової стійкості банківської системи України та її поточного рівня.

Складові агрегованого індикатора фінансової стійкості банківської системи України

Показник	31.12.2005	31.12.2006	31.12.2007	31.12.2008	31.12.2009	31.12.2010	31.12.2011	31.12.2012	31.12.2013	31.12.2014
Співвідношення регулятивного капіталу до зважених за ризиком активів (H2)	14.95	14.19	13.92	14.01	18.08	20.83	18.90	18.06	18.26	15.60
Співвідношення недіючих кредитів і сукупних валових кредитів	57.99	59.76	48.12	3.88	13.70	15.27	14.73	16.54	12.89	18.98
Співвідношення кредитів, наданих нерезидентам, до сукупних валових кредитів	1.44	1.65	2.46	3.15	3.44	3.71	1.77	1.59	1.28	3.95
Норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента	22.25	21.45	22.56	23.04	21.56	21.04	20.76	22.10	22.33	22.01
Співвідношення кредитів в іноземній валюті до сукупних валових кредитів	44.58	50.48	51.45	60.32	52.59	48.23	42.13	37.66	34.72	47.77
Співвідношення чистої	1.41	10.55	13.38	33.10	28.51		8.41	2.50	6.94	31.69

відкритої позиції в іноземній валюті до капіталу						21.61				
Рентабельність капіталу	14.26	15.24	13.77	10.53	-32.82	-9.82	-4.22	3.15	1.68	-35.01
Рентабельність активів	1.80	1.80	1.60	1.28	-4.46	-1.41	-0.62	0.47	0.24	-4.26
Норматив миттєвої ліквідності	61.56	56.73	53.60	62.38	64.45	58.80	58.48	69.26	56.99	57.13
Норматив поточної ліквідності	73.87	70.19	75.31	75.16	72.90	77.30	70.53	79.09	80.86	79.91
Норматив короткострокової ліквідності	40.17	37.83	39.93	32.99	35.88	91.19	94.73	90.28	89.11	86.14
Співвідношення ліквідних активів до сукупних активів	18.03	14.28	11.60	9.35	11.45	18.84	18.65	22.15	20.63	26.40

2.2.2. Перелік завдань для колоквиуму за змістовим модулем 2 «Вибір спеціальних та комплексних технологій управління фінансами банку»

Завдання 1

За даними минулих років (табл. 1) необхідно скласти бюджет активів та пасивів банку методом прирощення. Темпи приросту статей Бюджетний комітет банку затвердив на рівні попереднього періоду з такими корегуваннями щодо окремих позицій:

1. Зменшити темп приросту казначейських цінних паперів на 30 %.
2. Збільшити темп приросту залишків коштів на вимогу в інших банках на 8 %.
3. Збільшити темп приросту обсягів строкових вкладів, що розміщені в інших банках на 2 %.
4. Темпи приросту кредитів, що надані іншим банкам збільшити на 50 %.
5. Темпи приросту обсягів цінних паперів у портфелі банку на продаж підвищити на 50 % порівняно з попередніми.
6. Забезпечити збільшення темпів приросту кредитування клієнтів через овердрафт на 4 %, за врахованими векселями на 40 %, за кредитами в поточну діяльність на 15 %, в інвестиційну діяльність на 2 %, за іпотечними кредитами на 50 %.
7. Підвищити темпи приросту інвестицій в асоційовані й дочірні компанії на 25 %, в основні засоби та нематеріальні активи на 45 %.
8. Збільшити темп приросту коштів клієнтів додатково на 75%, окремо за ощадними сертифікатами на 100 %.
9. Здійснити зменшення темпів приросту статутного капіталу на 33,3333 %.
10. Збільшити темпи приросту нерозподіленого прибутку минулих років на 98 %, прибутку звітного року на 35 %, а також зменшення темпів приросту резервів та інших фондів банку загалом на 150 %
11. Збільшити обсяг торгового портфеля цінних паперів на загальну суму протягом року 2380 267 тис. грн, портфелю банку до погашення – на суму 1650500 тис. грн.
12. Активізувати кредитну діяльність на умовах операцій репо, обсяг яких на кінець року має становити не менше 254 150 тис. грн, та факторингових операцій – з кінцевим обсягом 986237 тис. грн.

13. Правлінням банку заплановано відкрити кредитну лінію органам державної влади строком на один рік на загальну суму 2250000 тис. грн.

Таблиця 1

Дані щодо бюджету активів та пасивів банку (тис. грн.)

Ря- док	Найменування статті	Звітний рік	Попередній рік
	Активи		
1	Кошти в НБУ та готівкові кошти	982970	738005
2	Казначейські та інші цінні папери, що рефінансуються або емітовані НБУ	308152	80734
3	Кошти в інших банках	1624154	670826
3.1	Кошти на вимогу в інших банках	755601	372581
3.2	Строкові вклади, що розміщені в інших банках	41338	26768
3.3	Кредити, які надані іншим банкам	858307	275980
3.4	Сумнівна заборгованість за гарантіями	0	0
3.5	Резерви під заборгованість інших банків	-31092	-4503
4	Цінні папери в торговому портфелі банку	0	0
5	Цінні папери в портфелі банку на продаж	306332	529784
6	Кредити та заборгованість клієнтів	17536160	7513695
6.1	Овердрафт	627747	297538
6.2	Операції репо	0	0
6.3	Враховані векселі	6585	9471
6.4	Операції факторингу	0	0
6.5	Кредити в поточну діяльність	12433059	5800802
6.6	Кредити в інвестиційну діяльність	378427	349000
6.7	Іпотечні кредити	4766414	1406824
6.8	Фінансовий лізинг	0	0
6.9	Кредити, надані органам державної влади	0	0
6.10	Сумнівна заборгованість за гарантіями	0	0
6.11	Резерви під заборгованість за кредитами	-676072	-349940
7	Цінні папери в портфелі банку до погашення	0	0
8	Інвестиції в асоційовані й дочірні компанії	87 724	44979
9	Основні засоби та нематеріальні активи	1165819	878721
10	Нараховані доходи до отримання	220074	104541
10.1	Відстрочений податковий актив	0	171
11	Інші активи	138567	108250
12	Усього активів	22369952	10669706
	Зобов'язання		
13	Кошти банків	11089625	2894744
13.1	У тому числі кредити, які отримані від НБУ	198000	17230
14	Кошти клієнтів	6915973	5528507
15	Ощадні (депозитні) сертифікати, емітовані банком	42	542
16	Боргові цінні папери, емітовані банком	1344470	789733
17	Нараховані витрати до сплати	236024	171687
17.1	Відстрочені податкові зобов'язання	12857	27580
18	Інші зобов'язання	770710	308649
19	Усього зобов'язань	20369701	9721442

Капітал			
20	Статутний капітал	1750000	750000
21	Капіталізовані дивіденди	0	0
22	Власні акції, що викуплені в акціонерів	0	0
23	Емісійні різниці	0	0
24	Резерви та інші фонди банку	158718	8189
25	Резерви переоцінки, у тому числі	6251	22211
25.1	Резерви переоцінки необоротних активів	10442	11231
25.2	Резерви переоцінки цінних паперів	-4191	10980
26	Нерозподілений прибуток минулих років	16679	122772
27	Прибуток звітного року, що очікує затвердження	68603	45092
28	Усього власного капіталу	2000251	948264
29	Усього пасивів	22369952	10669706

Завдання 2

Правління банку при встановленні стратегічних орієнтирів на наступний бюджетний період встановило мінімальне значення рентабельності клієнтів на рівні 13,5 % – для корпоративних клієнтів, на рівні 13,0 % – для середнього та малого бізнесу, на рівні 17,25 % – для фізичних осіб – VIP-клієнтів та 11,25 % – для всіх інших фізичних осіб. Прогнозована цінність клієнтів банку за групами подана у табл. 2. Розрахувати планові значення статей витрат бюджету маркетингових заходів, якщо із загального обсягу витрат на управління відносинами з клієнтами виділено на окремі дії у таких співвідношеннях:

Витрати на управління відносинами з клієнтами – 100 %.

Витрати на ведення клієнта – 15 %.

Витрати на підвищення лояльності клієнта – 10 %.

Витрати на утримання клієнта – 20 %.

Витрати на залучення нового клієнта – 55 %.

Таблиця 2

Прогнозована цінність клієнтів за групами

Сегменти клієнтів	Прогнозована цінність	Ліміт витрати, грн
Корпоративний бізнес (крупний)	35 000	
Корпоративний бізнес (середній)	15000	
Середній бізнес	5000	
Малий бізнес	1000	
Фізичні особи VIP	10000	
Фізичні особи з річним доходом понад 100 000 грн	5 000	
Фізичні особи річним доходом понад 50 000 грн	2000	
Фізичні особи річним доходом понад 25 000 грн	500	
Фізичні особи річним доходом менше 25 000 грн	500	
Фізичні особи – студенти	250	
Фізичні особи – пенсіонери	250	

Результати розрахунків витрат навести у вигляді табл. 3.

Таблиця 3

Витрати на управління відносинами з клієнтами

Стаття бюджету	Одиниця виміру	Всього план	У розрізі клієнтів		
			корпоративний бізнес	СМБ	фізичні особи
1. Витрати на аналіз ринку	грн				...
2. Витрати на управління відносинами з клієнтами:	грн				
2.1) витрати на ведення клієнта	грн				
2.2) витрати на підвищення лояльності клієнта	грн				
2.3) витрати на утримання клієнта	грн				
2.4) витрати на залучення нового клієнта	грн				
3. Витрати на стимулювання продажів	грн				...

3. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ

Система оцінювання успішності навчання здобувача та рівня сформованості у нього компетентностей, які підтримуються навчальною дисципліною «Сучасні технології управління фінансами банку» (Програма навчальної дисципліни «Сучасні технології управління фінансами банку») враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, семінарські, практичні заняття, а також виконання самостійної роботи.

При розрахунку підсумкової оцінки успішності здобувача з навчальної дисципліни «Сучасні технології управління фінансами банку» слід вважати, що кожна форма поточного контролю має різну питому вагу у формуванні його компетентностей, які забезпечуються навчальною дисципліною.

З урахуванням вагомості кожної форми поточного контролю успішність навчання здобувача з навчальної дисципліни у підсумку оцінюється у відповідних балах (табл. 3.1) за формулою:

$$R = A + B + C + D + E,$$

де R - підсумковий максимальний бал, який здобувач може отримати за успішне виконання усіх форм поточного контролю;

A – максимальна кількість балів, яку здобувач може отримати за активну участь у навчальній діяльності на лекції, в тому числі за експрес-опитування (табл. 3.2) (A=10).

В – максимальна кількість балів, яку здобувач може отримати за активну участь у навчальній діяльності на практичному занятті (В=20);

С – максимальна кількість балів, яку здобувач може отримати за самостійну роботу (С=20);

Д – максимальна кількість балів, яку здобувач може отримати за виконання двох поточних контрольних робіт (D=20);

Е – максимальна кількість балів, яку здобувач може отримати за виконання двох колоквиумів (Е =30).

Виконання кожного завдання для поточного контролю успішності здобувача оцінюється відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно	не зараховано
1 – 34	F		

Розподіл балів за виконання завдань поточного контролю за формами у межах тем змістових модулів наведено в табл. 3.2.

Таблиця 3.2

Розподіл балів за формами поточного контролю та змістовними модулями

Форма поточного контролю	Змістовий модуль 1											Змістовий модуль 2											Сума балів
Максимальна кількість балів	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	12,5	2,5	2,5	2,5	2,5	17,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	12,5	2,5	2,5	2,5	2,5	17,5	100

Оцінки за цією шкалою заносяться до відомостей обліку успішності та іншої академічної документації.

Здобувач отримує право на допуск до заліку, якщо кількість балів, одержаних за результатами перевірки успішності під час поточного контролю відповідно до змістового модуля впродовж семестру, в сумі досягла 60 балів.

4. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

4.1. Основна

1. Губарева І.О. Фінансовий менеджмент у банку. Навчальний посібник / І.О. Губарева, О.М. Штаєр. – Харків: Вид. ХНЕУ, 2012. – 240 с.
2. Івахненко С. В. Фінансовий контролінг. Методи та інформаційні технології [Текст] / С. В. Івахненко, О. В. Мелих. – К. : Знання, 2009. – 319 с.
3. Колодізев О. М. Фінансовий менеджмент у банку: методологія прийняття рішень у банківській сфері: Навчальний посібник / О. М. Колодізев, І. М. Чмутова, І.О. Губарева. – Харків: ВД «ІНЖЕК», 2004. – 408 с.
4. Контролінг як технологія управління фінансовими та нефінансовими структурами : монографія / О. М. Колодізев, І. М. Чмутова, К. М. Азізова, М. В. Максимова. – Х. : ХНЕУ, 2014. – 352 с.
5. Лебідь О.В. Бюджетування у банках : навч. посіб. / О.В. Лебідь. – Х. : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2013. – 274 с.
6. Лубенченко О. Е. Фінансовий контролінг суб'єктів господарювання [Текст] : навч. посіб. / О. Е. Лубенченко, Н. В. Акмаєва, І. Л. Чабаненко. – Алчевськ : ДонДТУ, 2010. – 116 с.
7. Терещенко О. О. Фінансовий контролінг [Текст] : навч. посіб. / О. О. Терещенко, Н. Д. Бабяк. – К. : КНЕУ, 2013. – 407 с.
8. Чмутова І. М. Збалансована система показників як інструмент визначення та реалізації конкурентної стратегії банку / І. М. Чмутова, О. С. Безродна // Теоретичні та прикладні аспекти підвищення конкурентоспроможності підприємств: кол. моногр. у 4 т. / за ред. О. А. Паршиной. – Дніпропетровськ : Герда, 2013. – Т. 3 – С. 7–22.
9. Чмутова І. М. Сучасні технології фінансового менеджменту банку: методологія формування на стадіях життєвого циклу : монографія / І. М. Чмутова. – Х. : ФОП Лібуркіна Л. М., 2015. – 468 с.
10. Чмутова І. М. Аналіз відтворювальних процесів у банківській сфері / І. М. Чмутова // Управління процесами відтворення у виробничій та фінансовій сферах : монографія / І. М. Чмутова, Ю. С. Тисячна. – Х. : ХНЕУ, 2013. – С. 137–224
11. Чмутова І. М. Технології бюджетування та фінансового контролінгу у системі функцій фінансового управління банком / І. М. Чмутова, О. В. Лебідь // Соціально-економічні аспекти розвитку суспільства : монографія / за ред. М. О. Кизима. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2014. – С. 219–244.

4.2. Додаткова

12. Каплан Роберт С. Организация, ориентированная на стратегию. Как в новой бизнес-среде преуспевают организации, применяющие ССП / Роберт С. Каплан, Дейвид П. Нортон; пер. с англ. – М.: ЗАО «Олимп-Бизнес», 2004. – 416 с.

13. Протасов Д. В. Теория и практика применения технологии бенчмаркинга для улучшения качества деятельности организации : монография / Д.В. Протасов. – Тамбов : Изд-во Тамб. гос. техн. ун-та, 2009. – 80 с.

14. Сало І. В. Фінансовий менеджмент банку : навч. посіб. / І.В. Сало, О.А. Криклій. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2007. – 314 с.

15. Самородов Б. В. Методологія управління фінансовим розвитком банку : монографія / Б.В. Самородов. – К. : УБС НБУ, 2012. – 307 с.

16. Филиппова І. Г. Контролінг як технологія управління організацією: навчальний посібник / І.Г. Филиппова, В.Г. Сумцов, Г.С. Балахнін. – Луганськ : вид-во СНУ ім. В. Даля, 2013. – 240 с.

17. Хольнова Е. Г. Теория и методология формирования и развития отечественного менеджмента банка : монография / Е.Г. Хольнова. – СПб. : СПбГИЭУ, 2008. – 254 с.

4.3. Ресурси Інтернет

18. Методика розрахунку економічних нормативів регулювання діяльності банків в Україні, схвалена постановою Правління НБУ від 02.06.2009 р. № 315, із змінами, внесеними 30.10.2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0315500-09>.

19. Офіційний сайт Асоціації українських банків. – Режим доступу : <http://aub.org.ua>.

20. Офіційний сайт Державної служби статистики України. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.

21. Офіційний сайт НБУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.bank.gov.ua.

22. Про порядок регулювання діяльності банків в Україні : Інструкція № 379, затверджена постановою Правління НБУ № 368 від 28.08.2001 р., із змінами, внесеними 15.07.2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01>.